

ירמיהו מ"ט 3

1. **מלכים ב' כ"ג, כ"ד**
(ל"ו) בן עשרים וחמש שנה יהוֹנָתָן בְּמֶלֶךְ וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ זְבִידָה
{זְבִידָה} בת פְּדֵיָה מִן רוּמָה :
(ל"ז) וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינַי דָּוָד כְּכֹל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו :
(א') בְּיָמָיו עָלָה נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְהִי לוֹ יְהוֹנָתָן עֶבֶד שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַיָּשָׁב וַיִּמְכַד בּוֹ :
(ב') וַיִּשְׁלַח ד' בּוֹ אֶת גְּדוּדֵי כַשְׂדִים וְאֶת גְּדוּדֵי אֲרָם וְאֶת גְּדוּדֵי מוֹאָב וְאֶת גְּדוּדֵי בְנֵי עַמּוֹן
וַיִּשְׁלַחֵם בִּיהוּדָה לְהֶאֱבִידוּ כְּדָבַר ד' אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים :
2. **רש"י פס' כ"ג**
(כ"ג) **בושה חמת וארפד** - ערי ארם כי שמעו שמועה רעה על דמשק שהיא ראש ארם כמה שנאמר כי ראש ארם דמשק (ישעיה ז) לכך נמוגו. **ביס דאגה** - דאגתה דומה לדאגת הים. **השקט לא יוכל** - כל דאגה לשון יראה הוא :
3. **רד"ק פס' כ"ג**
(כ"ג) לדמשק, ביס דאגה השקט לא יוכל, כמי שהוא ביס שיש לו דאגה ופחד ולא יוכל להשקט לבו מדאגה ומפחד כן יהיו יושבי דמשק ועריה :
4. **אברבנאל פס' כ"ה**
(כ"ה) ואמר הנביא כמתמיה איך לא עוזבה רוצה לומר אף על פי שנבוכדנצר החריב שאר הארצות היה לו לרחם על דמשק מפני יופיה ולהמנע מהחריבה להיותה עיר תהילה קרית משוש ואם כן איך לא עזבה ולא נמנע מלהשחיתה :
5. **אברבנאל פס' כ"ז**
(כ"ז) וכאילו מן השמים ידליקו ויבערו אש בחומת דמשק ואכלה ארמנות בן הדד שהוא היה מלך דמשק כשהחריבה נבוכדנצר והיה המלך נקרא רצין כשהחריבה סנחריב, וכבר זכר הנביא עמוס שהיה זה אל דמשק בעבור מה שעשו לישראל על דושם בחרושות הברזל את הגלעד, והנה לא זכר הנביא ושבתי את שבות דמשק לפי שעם היות שהלכו בגולה מהארמיים כמו שאמר וגלו עם ארם קירה הנה אנשי דמשק לא הלכו בגולה כי הם מתו במלחמה ברחובותיה ומפני זה לא הוצרך לומר בה ושבתי את שבות דמשק :
6. **בראשית רבה מ"ה, ט'**
אמר רבי אלעזר מתי ידו בכל ויד כל בו, לכשיבא אותו שכתוב (דניאל ב') ובכל די דארין בני אנשא חיות ברא ועוף שמיא יהב בידך והשלטך בכלהון. הה"ד (ירמיה מ"ט) לקדר ולממלכות חצור אשר הכה נבוכדנצר מלך בבל נבוכד רוצה כתיב, שאצון במדבר והרגן.
7. **רד"ק פס' כ"ח**
(כ"ח) **לקדר ולממלכות חצור** - אמר בזה שהכה נבוכדנצר מה שלא אמר כן באומות אחרות אע"פ שלקו על ידו לפי שהאחרות לקו ע"י אחרים פעם אחרת שהרי אדום ומואב ובני עמון וארם לקו ע"י דוד מלך ישראל אבל קדר וממלכות חצור לא ראינו שלקו אלא על ידי נבוכדנצר לפיכך אמר אשר הכה וכתוב נבוכדנצר בוי"ו וקרי בלא וי"ו שהיה נקרא ג"כ נבוכדנצר בחולם :
8. **רש"י פס' ל"ב**
(ל"ב) **קצוצי פאה** - מוקצים מקצה אל קצה הרוחות :
9. **מצודת דוד פס' ל"ד**
(ל"ד) **אל עילם** - על עילם והיא ממלכות מדי :
10. **אברבנאל פס' ל"ד**
(ל"ד) ואחר זה ניבא ירמיהו על עילם, ואמנם למה לא הספיק הכתוב לומר לעילם כמו שאמר בשאר האומות והוצרך לומר בעילם אשר היה דבר ה' אל ירמיהו הנביא על עילם בראשית מלכו צדקיהו כתבו המפרשים שהיה זה לפי שעילם כמו שאמרו חז"ל עזרו את הכשדיים להרע לישראל ולכן בא בעילם דומה ללשון שנאמר על בבל, ולהודיע שנאמרה נבואה זו בראשית מלכות צדקיהו, והנראה אלי בתחילת הנבואות האלה הוא כי במצרים אמר בנבואה ה' הדבר אשר דבר ה' אל ירמיהו הנביא וגומר להבדילה מהראשוי שהיא היתה קודם חרבן ירושלים, והב' היתה אחרי חרבן ומכלל כוס החמה, ואחר זה אמר הכתוב אשר היה דבר ה' אל ירמיהו והוא מאמר כולל לפלשתים למואב לעמון לאדום לקדר וממלכות החצור לפי שכולם באו בנבואה אחת להיותם מסבה אחת והיא מאשר הרעו לישראל בחרבן ירושלים, עם היות שקדר לא הרע ונכלל עמהם לפי שכאשר עלה נבוכדנצר להחריב האחרים החריב ג"כ את קדר, וכאשר השלים לזכור החרבנות שעשה נבוכדנצר באומות ההם אחרי ירושלים זכר חרבן עולם שלא תהיה על ידי נבוכד נצר כי היא לעתיד לבוא כמו שאבאר, ומפני זה התחיל לומר בה אשר היה דבר ה' אל ירמיהו הנביא אל עילם וידוע שעילם הוא ממלכות מדי ומדי ופרס החריבו את בבל ודריוש מלך מדי ועילם הוא אשר מלך בבבל אחרי שכבשוה ראשונה, והודיע הכתוב בזה מעלת נבואת ירמיהו שקודם שניבא חרבן בבל ניבא וראה חרבן המחריב את בבל שהיה מדי וזהו בראשית מלכות צדקיהו כי קודם חרבן ירושלים ראה חרבן

בבל המחריב אותו וראה חרבן עילם המחריב את בבל מחריב ירושלים, ומזה תבין שאמרו כאן אשר היה דבר ה' אל ירמיהו בראשית מלכות צדקיהו לא אמרו בלבד על נבואת עילם ששתי הנבואות האלה היו בראשית מלכות צדקיהו וכמו שיתבאר בסוף נבואת בבל בשליחות שריה:

11. **מלבי"ם פס' ל"ה**

(ל"ה) **קשת עילם** - שהם לחמו בקשת והוא ראשית ומבחר גבורתם:

12. **שמו"ר ט"ו, ט"ז**

(ט"ז) **ד"א ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר** מה הקב"ה עושה במצרים בשביל ישראל?

אמר ר' יצחק נפחא משל למטרונה שהיתה מקטרגת למלך, נתנה בפילקי והלך לו. היה עמה המלך בפילקי. אמרו לו מה איכפת לך? אמר להם כל הימים שאני עמה אינה נוטלת שם רע. כך נשתעבדו ישראל במצרים ונגלה הקב"ה כביכול עמהם שנאי (בראשית מ"ו) אנכי ארד עמך מצרימה וכן בבבל שנאמר (ישעיה מ"ג) למענכם שלחתי בבלה וכן במדי שנאמר (ירמיה מ"ט) ושמתי כסאי בעילם ואין עילם אלא מדי שנאמר (ישעיה כ"א) עלי עילם צורי מדי ביון היה הקב"ה עמהם שנאמר (זכריה ט"ו) וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו.

אמרו לו להקב"ה כל כך למה? אמר להם כל הימים שאני עמהם אין נוטלין שם רע. במצרים הייתי עמהם ונמצאת שלימה שנאמר (שיר ד') גן נעול אחותי כלה. בבבל הייתי עמהם ונמצאת שלימה שנאמר (דניאל ג) הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין. במדי הייתי עמהם ונמצאת שלימה שנאמר (אסתר ג') ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה. ביון לא כתבו על קרן השור שאין להם חלק באלהי ישראל. באדום אם הקב"ה יאמר הן מי יאמר לאו שנאמר (ישעיה ס"ג) מי זה בא מאדום.